дорога

1942

Ч. 2. ЛЮТЕНЬ Р. V.

ГУТІРКА З ДРУЗЯМИ

Напевно неодин з Вас пам'ятає ті часи, коли горіли по пластових таборах Ватри Пластової Ради, з яких брало українське юнацтво жарини запалу й жертвенности на все життя.

Горіли вони, оті ватри, в часах лихоліть, що за нами. Нові часи ставлять до молоді нового світу, що повстає оце з руїн старого нові вимоги. Нові часи жадають карних когорт юнацтва, що стали б гідними перемцями слави дідів. Щобільше, юнацтва, що закріпило б в чині те, чого не вдалося їм досягти.

На порозі мандрівки в нове життя, ми розпалюємо на слідах давнього попелища нову ватру й запрошуємо Вас, усе українське юнацтво сісти з нами при „Ватрі Великої Ради".

Перед нами стелиться Дорога. Дорога в нерозгадане майбуття історії. Поки підемо нею, перевіримо дбайливо наш духовий виряд так, як перевіряє його кожний розумний мандрівник, що не хоче впасти знесиленим на шляху перед метою. Менш досвідчені набираймось досвіду від більш досвідчених. Пам'ятаймо все й усюди, що полум'я ватри не лише огріває, але може теж спалити! Пригадаймо собі слова українського письменника Ю.Яновського, з його роману „Вершники", які він вкладає в уста петлюрівця Оверка Половця:

„Тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду". А ще далі: „Рід наш великий, голови не щитані, крім нас двох іще троє рід носять. Рід — це основа, а найперше держава... Роде мій, роде, прости мене роде, що я не милую згоди. Рід переведеться, держава стоятиме. Навіки амінь"...

Щоб іти згуртованими стійкими рядами в нашу мандрівку, ми встановлюємо для себе закон, байдуже на кому взорований. Чи на законі славних японських лицарів „Бушідо", що понад усе ставить добро Батьківщини й жертвенність для неї, братерство, солідарність братів однієї крови, словність, точність, шляхетність. Чи на законі наших предків козаків-запорожців, що в твердих умовинах степового життя виковували його в твердій і життєрадісній школі Запорізької Січі. Байдуже. Бо кожний закон — мораль, коли випливає з духа й потреб землі — добрий, якщо його держатись і мати так цупко закорінений у серці, що зламати його можна, лише переступивши через труп його оборонця.

Беззаконням живуть „татарські люди", що довгі віки були прокляттям української землі; оте історичне прокляте „перекотиполе", що його так майстерно показав Ю. Яновський в романі „Вершники", виводячи чотирьох братів Половців, що з них кожний в інший гуж тягнув й у висліді один одного перерізали. Кому на користь?

Лише трудом добуте має правдиву вартість. Найпростіша їжа смакує, як присмак, по довгій, виснажливій мандрівці. Вчімось змалку здобувати! І змалку посвячувати малі, вузько-партійні цілі для надрядної великої.

Дорога розвертає перед нами свої приманливі рамена. Ступаймо на неї єдині серцем. І не одинцем, а карними, з'єдиненими ланками.

Чекають нас труди й невигоди. Маленькі відречення від самолюбних забаганок нашого відосередного „я", в заміну за тривкі здобутки гуртового побратимства.

Наша дорога веде в життя!
То ж юнаки — „Готовтесь!"

(Вук)

Молодь під прапори

Розгулялася по всьому світу воєнна завірюха. Вступили у боротьбу страшенні сили; падають під ударом меча держави-гнобителі, пробуджуються до вільного життя пригнічені народи.

У цій світовій бурі, мов корабель на бурхливому морі, доля України: бути українському народові або не бути! Або виреться він до вільного і культурного життя разом з усією Европою або затине здавлений ворогами!

Хто ж дужими руками спрямує цей корабель — долю України — до безпечної пристані, як не її цвіт, як не її молодь! Тільки міліони молодих міцних рук, міліони гарячих сердець, міліони ясних мізків, організованих юнаків і юначок, зможуть здобути українському народові гідне місце в новому світовому порядку, що зараз твориться.

Бо українська молодь, це не така молодь, як у всіх народів: немає таких злиднів, немає таких змагань, немає таких ворожих знущань, яких вона не перемогла б. Вона випробувана: винародовлювали її польські та московські вчителі, вщіплювали всіляку отруту жидівські і більшовицькі агітатори, важні злидні, нужда й голод п'ятирічок висотували живу кров і ламали здоров'я, процеси й розстріли забирали найідейніші одиниці. А все ж таки вона як щире золото; встоялася в своїй нації, в своїй вірі, в своїй чесні.

У ній, у цій молоді майбутнє народу, його жива кров, його дух, його творча сила.

Тільки б з'єднати цю юну силу в одно спільне змагання, тільки б підхопити її в цей спільний ритм сердець і мізків, що кує долю націй!

А були вже у нас хвилини, як таке діялося: (ще не так давно, десять літ тому), в один такт били серця усеї кращої молоді Західних Земель України. Була міцна, ідейна організація — Український Пластовий Улад. Організація, що їй ім'я підшукав Іван Франко, що її перші члени були організаторами Українських Січових Стрільців, що перша після невдачі 1918—19 років проломила хвилю зневіри й розпуки, що у своїй десятилітній діяльності вела за собою ідейну молодь інтелігенції, робітництва й селянства, виховувала її на твердих, карних національних робітників і завзятих борців.

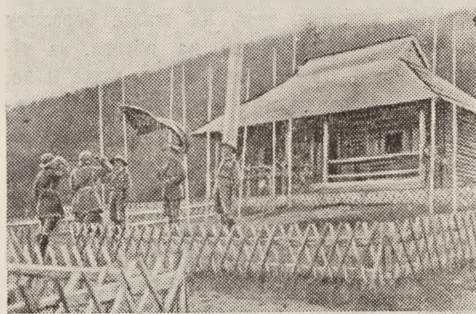
Ясним сонцем ідеї і юнацького пориву блищала тоді ця робота!

Сама молодь під проводом декількох старшин УГА організувала свої курені, влаштовувала табори й мандрівки, займалася спортом і грою, видавала газети, журнали, книжки, творила свої власні економічні організації, розпочинала добровільну **Службу Праці Батьківщині**, організувала освітню і пропагандиену акцію в кайдальших і найтемніших околицях, звеличувала пам'ять національних змагань.

Керована здоровим і інстинктом, вона не допускала тоді до себе ніяких партійних інтриг, об'єднувались у ній діти багатих і бідних, високошкільні студенти та робітничі й селянські юнаки і юначки.

Навпаки, починала вже ця молодь вносити свій оздоровлюючий вплив на старше розсварене громадянство і де вона входила, там втихали сварки і все ставало до твердої з'єднаної праці.

Пластова ідея переходила кордони

займанщини і всюди, де живе український народ пробуджувала його молоду силу.

Здорова та ідейна молодь шукала таких же друзів серед молоді других народів та гостила у себе їх представників, як ось у 1927 і 1928 році делегацію німецької молоді.

Вже, здавалося, що з цього молодечого руху повстане велика справа, що її так дуже бракувало українському народові: його ідейний, юний та одночасно твердий і карний провід.

Та в цьому моменті вдарив „ворог": польська влада Пласт розв'язала в серпні 1930 р.

Живуча була справа і глибоко вкорінена та не дала себе зломити. Пластова робота ішла невпинно в других формах: табори молоді, ведення „Вогнів" та „Шляху Молоді", створення організацій, що як „Орли" основувалися на пластовій роботі, деріст Рідної Школи та Просвіти, тайні пластові гуртки й курені, врешті вже вкінці явно, зараз широко розвинуті в Генеральному Губернаторстві **курені молоді** — це все живі галузі й паростки колишнього зрубаного дерева.

З хвилиною звільнення України з-під червоного ярма відкривається новий шлях для цієї справи.

До нової праці над собою і долею свого народу в куренях молоді стануть ще ширші кола юнаків і юначок, як це було в 1930 р. Молодь за цей час багато пережила, загартувалася, схопила багато з цінностей усього українського народу, з'єдналася культурно й духово з усім нашим основним материком.

Перед нею й перед пластовою ідеєю перевиховання народу стають широкі обрії праці на усій Україні та кровного й духовного з'єднання усієї молоді з усіх суспільних шарів нашої нації.

Ця праця тим пильніша, що треба очистити душу й розум молоді від більшовицьких та польських залишок і розпочати всебічну відбудову й розбудову знищеної воєнною руїною батьківщини і національної культури.

До цієї праці в ім'я давньої і все нової ідеї Українського Пласту під колишні пластові прапори кличе редакція „Дороги" усіх бувших пластунів та усю українську молодь!

Д.

*Грицько Чупринка**

ГЕЙ, НА ВЕСЛА!

Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на простір,
Де свавільний вітер вільний
Гонить хвилі вздовж і вшир!

Там на морі, на просторі,
Розігнавши млявий сон,
Виллєм муки наші в звуки
Буйним вітрам в унісон.

Там на волі, на розділі,
Де здіймаються горби,
Всю отруту нашу люту
Виллєм в море без журби.

Виллєм в море наше горе,
Нашу млявість, нашу лінь,
Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на глибінь!

Ми полинем соколиним
Вільним льотом з берегів,
Роздратуєм, загартуєм
Нашу міць для ворогів.

---

* Містимо вірш українського поета, однієї з перших жертв большевицького терору на Україні. Розстріляно його 28. серпня 1921 р. за участь в протибільшовицькому повстанні, як члена Всеукраїнського Повстанчого Комітету.

Думки на часі

Важка, що правда, але теж цікава Ваша, Друзі, молодість. Чи тільки Ваша? Думаєте, що ми, покоління перед Вами, проживали устатковано, одностайно, спокійно?

Ні, не було й нам такого відтинку часу, в якому, можна б сказати, жувалося спокійно свій насушний хліб. Боротьба. Боротьба народу за існування, за право на життя, за якесь там місце на світі.

Скаже хтось: Добре, боротьбу ведуть старші, молодь може спокійно сидіти і вчитися. Вчитися, мовляв, це обв'язок.

Давно тому, давно було так, що лише старші воювали, а молоді тільки вчилися. Ми того не пам'ятаємо. Право вчитися, це ж зараз така сама життєва умова, таке саме важливе право народу, як право на достаток насушного хліба. Не може бути інакше. У нинішних часах, власне, наука дає доступ до хліба. Знаю, Ви скажете на це, що селянин без науки може собі придбати хліба скільки хоче й потребує. Для себе, так, це правда. Але теперішній світ, це вже не степ широкий і пустий. Світ, це міліони людей, а з них тільки частина може займатися рільництвом, зате всі хотять і мусять їсти хліб. Ніхто не може сказати: Це наслідок моєї праці наріллі, це моє, ніхто інший не має до цього права. Не може так, як не може робітник сказати, що те, що він у фабриці виконав, це його власність. Рільництво, це теж фабрика. І ось наука укладає те все, порядкує: видумує як збільшити продукцію, як полегшити працю, як полегшити втрати, як розділити щоб працюючі мали все, що до праці потрібне. Очевидно передусім хліб, харчі. Покищо кожна держава проводить це в себе, для своїх, як котра вміє, якими котра засобами розпоряджає, з яким людським матеріялом має до діла.

Це теж не дуже добре. Кожна держава — для себе так, як раніш кожна людина для себе: бо знов, одна держава має чогось потрібного понад міру, інша ж не має. А всі потребують, напр. вугілля або збіжжя або земної ропи тощо. Це, очевидно, нагода до розмов, торгів, договорів: ти мені дай це, а я тобі дам те. Але теж: не хочеш дати, то війна! Бо населенню, громадянам важко зараз жити в тісноті, без палива, без хліба, без світла, комунікації, одягу і т. д. і т. д. Як того бракує, люди невдоволені, а в той час наука шукає, як здобути те, чого сусіди не хочуть дати подоброму і обороняти те, без чого не дасться жити. Наука, тобто техніка, хемія, математика, фізика, біологія, стратегія і багато різних їх віток. В якій державі стоїть вище наука, як напр. в Німеччині, в того руках велика сила наступу і добра оборона. Тому вчитись!

Як би то можна вчитись...

Без науки, це те саме, що без сили в руках, без станка праці. Відколи ми, українці опинилися були без змоги свобідно розвивати науку, творити, випробовувати й використовувати наші задуми, від тоді важко нам було не журитись про насушний хліб, хоч його у нас, здавалось би, повинно бути до схочу. В кого знання і хліб, цей певний себе. Українці забули почування самопевности, забули своє значення у світі.

Ось через це вже здавна не було нашій молоді можливости до науки і молодь замість учитися теж, на жаль, боролася за існування, за право на життя, за місце в світі. Вже здавна мало, дуже мало, було в нас всеглюдних і середніх шкіл, немає в нас вищих шкіл, тобто університетів, політехнік, академій і т. п. А що бідні ми зроду, то й не було защо кудись виїздити на студії. А коли й було, то не приймали й не пускали туди, де можна б завершити науку, здобути високі кваліфікації. Вкінці передвоєнні напруження, пригтування, врешті війна. Війна з 1914 року. Війна по нинішний день. Вже 28-ий рік.

За тих 27 років дехто відпочивав, дехто панував, декому добре жилося. Нам, українцям, було щораз гірше. По-лікарському кажучи: аж до агонії, до смертного занепаду.

Ледви чи не найгірша кріза минула з приходом німецької армії. І власне на цей важкий критичний і переломовий час випала Ваша, Друзі, молодість. На цей важкий, але й цікавий час. Цікавий, бо творчий. Перший від віків творчий час. Час, що його українці чекали, що про його мріяли й писали й поетизували, тільки не уявляли собі, коли така можливість переміни настане. Журився тим Шевченко („Мені однаково...") і Іван Франко (у „Мойсею") і багато, багато наших письменників та діячів. Кожний побоювався, що ця хвилина заскочить нас непідготованими та що гірше в стані внутрішнього неполадку, неоднозгідних.

Вони побоювались, бо нарід, який давно втратив свою державу, давно забув, чого потрібно до панування, нелегко заставити будувати життя просто зараз на зовсім новітніх основах. На це здавалось, треба надлюдського почуття відповідальности й розуміння ваги хвилини у кожної одиниці багатоміліонного народу.

Держава, життєздатний, суспільний організм — це ж упорядкування всіх для співжиття важливих, а так складних відносин між громадянами, одинцем, чи різнорідними їх згуртуваннями, упорядкування, достроєне до їхніх расових й особистих прикмет; це далі розуміння і послух громадян законам і приписам, це признавання й шанування авторитету своєї влади і її виконавчих органів, це беззастережна готовість кожньої одиниці жертвувати все своє добро й себе самого в обороні спільноти, без права вмішування в провід і без надії на відшкодування у випадку невдач. Це вкінці вірність своїй народній спільності в усіх умовинах і готовість у кожної одиниці скорше згинути ніж покинути, ніж зрадити свою спільноту.

Зрозумійте-ж нас, Друзі, нас, сьогодні вже немолодих, що вичікуючи такого наказу хвилини, ми вже безпосередньо перед світовою війною і під час неї з поспіхом приготовлювались, щоб хвилина, коли вирішуватисьме наша доля, не занадто нас заскочила. Це змагання вичитаєте в кожній подробиці ладу, в кожній стрічці ідеології колись найкращої організації української молоді, Пласту, від самих його початків у 1912 році. Ви, Друзі, зрозумієте нас, коли щораз краще розуміла нас молодь двадцятих, політично безнадійних років і вичаровувала найбуйніший розквіт Пласту, своєї »гордости й мрії«, як співалось у пластовому гимні. Зрозумієте нас певно й Ви сьогодні, коли відчинились ворота до ясного майбутнього українського народу. Пласт не реклямував себе дуже голосно, не вживав демагогічних, чи високолетних кличів. Ми, пластуни, лише вперто вчились »бути готовими« у хвилину визволення. Ми будували націю так, як будується докладну мініятуру якоїсь складної машини, щоб знати як вона має виглядати в великому маштабі. І ми збудували несогірший модель, який добре функціонував. Це був великий успіх.

Воєнна хуртовина розторошила нам цю модель. Але залишилась наука, досвід.

А людський матеріял, це ж живі люди — це не залізо. І залізо має свої ужиткові прикмети, свої закони прикладности, а що ж говорити про людей. Людський матеріял має свої біологічні, життєві закони. Не можна цих законів не брати під увагу. Не вдасться навчити коня годуватись м'ясом.

Цього не розуміють ті, що беруться чужими методами перебудувати українців. З цього все виходять невдачі. Не в фор-

Нирка

(ТЮРЕМНИЙ СПОГАД)

Коли його вкинули в нашу камеру, зразу втихли розмови. Новак! Тридцять пар очей стежили за кожним, найменшим рухом хлопця. Він спинився на мить під дверима, а згодом, похитуючись, немов п'яний, підійшов до вікна і став жадібно ковтати повітря. На блідому обличчі виступив піт.

— Тримайте його, бо падає, — крикнув хтось.

Кілька рук підтримали новака і посадили на »параші«, яка у вільних хвилинах була єдиним нашим стільчиком.

— Ви були на допиті? — питаю хлопця.

— Ще ні.

— Бо то — кажу — звичайно, після допиту мліють.

— Я прострілений — усміхаючись прошепотів новак, а сюди попав просто з лікарні.

Хоч у камері, здавалося, не було вже де й голки встромити, проте я швидко влаштував пораненому хлопцеві біля себе вигідне леговище. «Вигідне» — це значило, що коли на кожного з нас припадало по тридцять шість сантиметрів ширини долівки, пораненому віддано аж... сорок п'ять. З »життєвим простором« у совітській тюрмі взагалі було не надзвичайно.

Нирка — таке було прізвище новака — був скупий на слова. Гостро зарисовані щелепи й затиснені уста свідчили про завзяття й сильний характер, обставини ж, серед яких його арештували — про поважну справу. Це була для НКВД так звана грубша риба.

За Ниркою довго полювали, влаштовували засідку в хаті батьків, а попався — як звичайно — випадково. Відвідав »заповітрену« кватиру. Коли вийшов на вулицю, його з усіх боків обскочили енкаведисти. Хлопець встиг лише витягнути зброю, одначе на те, щоб накласти ру-

ку на себе. Куля пронизала лівий бік, всього пару міліметрів від серця. Його повезли до лікарні. Операція відбулася швидко. На кріслі. Енкаведисти тримали за руки, а лікар кілька хвилин нишпорив коло серця інструментом. Незанаркотизований пацієнт аж почорнів з болю, хоч з уст не вирвався зойк.

(Продовження на стор. 6.)

мах. не в методах причина невдач, лише в браку послідовної, впертої, постійної, розважно уплянованої праці в одному напрямі аж до успіху. І ще щось важливе: Зосередження сил, однозгідність.

Таких власне прикмет бракувало організаціям української молоді після заборони Пласту. Декому здавалось, що Пласт був дуже мало активний, іншим, що він мало релігійний, ще іншим, що він дуже мало національний, дуже мало брутальний і т. д., і т. д. Захитався простолінійний розгін людської маси, розпорошились сили, виникла конкуренційна боротьба, неполадки, нетерпимість — ворожнеча.

Серед молоді, майбутности народу — ворожнеча! А де поділась ідея суцільности нації, українського життєздатного організму?!

Ні, на терені Пласту не дійшло б до неполадків, до внутрішньої ворожнечі. Бо Пласт не лукавив. Пласт будував, Пласт ішов вперед, Пласт розвивався сам, як живий твір, бо в ньому укладались елементи за біологічними законами, своїми власними, не чужими, не наслідуваними. Пласт єднав. Пласт учив українську молодь бути нацією і вказував шлях до найвищої цілі нації.

Попробуємо за умовами і по змозі ще раз, наново щось у цьому роді, на його досвіді, але на новий час, нове побудувати. А хто знову буде нас розбивати, цього в сьогоднішніх умовинах вже певно можна буде пізнати, як ворога української нації.

Дрот.

---

*О. Гай**

КАЗКА ПРО ЗМІЯ

Це треба розповідати
З наступом темноти...

Р. К.

Кошлате сонце, як ведмідь,
Спішить в криваву яму влізти.
Я чую голос лихоліть,
Щоб цю билину розповісти.

Сідайте в ряд... про землю я
Повім, з якої лихо ллється.
Оця ненависна земля
Росією іздавна зветься.

На цій ненависній землі,
Від крови нашої багровій,
Сидить у царському Кремлі
На троні змій п'ятиголовий.

Дихне він першою — летить
Вогню пекельного багаття.
І Україна вся горить
І шле йому страшне прокляття.

Дихне він другою — вода
Змітає греблі, валить стіни,
Нещасний люд мій припада
До серця бідної Вкраїни.

Дихне він третьою — мечі
Морозу лютого гуляють.
Вся Україна у плачі,
Та порятунку їй немає.

Дихне четвертою — біжить
Вітрів запінена ватага.
Вкраїна корчиться, тремтить
Згвалтована, роздерта, нага.

Дихне він п'ятою — немов
Ножів у небо встали гори.
І з України ллється кров
Рікою другою у море...

О, сил предвісники святі,
Кого шукати, що робити...
Хто допоможе сироті
Поки не вмерла, змія вбити?...

Київ, 1936 р.

* Містимо два вірші зі збірки наддніпрянського поета О. Гая, яка незабаром з'явиться під назвою „Сурмач".

Після операції Нирку відвезли на Замарстинів. Тюремний лікар зняв пов'язку — щоб в'язень на ній не повісився — а рану залішив плястром. Камера ч. 67 отримала »цуваха«.

Бо ж сталінська конституція виразно говорить, що, мовляв, найцінніше в СРСР це... людина...

Три дні всього дозволили Нирці »лікуватись«. Перший допит пройшов доволі культурно. Так сказати б — фізкультурно. Слідчий велів Нирці зробити »лише« 150 глибоких присюдів. Це — за мовчазність. Хлопець виконав ці вправи бездоганно. Дружній масаж ніг у камері і співчуття товаришів зкріпили його тіло, мов бальзам. Нирка потішав себе тим, що черговий допит відбудеться по кількох днях. Ми були іншої думки. І — як виявилося тієї ж ночі — не помплялися Нирку знову взяли на допит, а вранці півживого вкинули до камери.

— Шістьсот присядань — простогнав Нирка.

— Наволоч!...

Хлопця трясла пропасниця, а згодом охопила його гарячкова температура. Ми кинулися розтирати м'язи. Нирка ледве дихав. З чола струмком лився піт. Врешті прийшов лікар. У камері, яка звичайно нагадувала вулик, цього ранку панувала могильна тиша.

Молодість перемогла. Вистарчило кілька днів, щоб шістьсот присядань належало вже тільки до прикрих спогадів.

На черговому допиті, що тривав кілька годин, Нирка знову мовчанкою вивів слідчого з рівноваги, бо вернувся в камеру весь мокрий, а його лице мало сірозелений колір.

Тим часом — як виявилося — Нирку поїли водою. Штудерно — бо носом, при допомозі гумових рурочок, під відповідним тисненням. Скільки літрів впомпували, того не знає, бо в певному моменті зомлів. Коли прочуняв, слідчий злорадісно сповістив його, що при найближчому допиті застосують »китайську краплю«.

Тут слід ближче пояснити, що таке »китайська крапля«. Жертву прив'язують так докладно, що не може ані на мілімстр повернути головою в той чи інший бік. На виголене місце голови, з певної висоти падає крапля води. По п'яти чи десяти секундах на те саме місце падає друга крапля, відтак третя, четверта і т. д., і т. д. Під час, коли перших кілька крапель не робить жодного враження, дальші дратують, а ще дальші викликають враження, що це не краплі падають, а хтось важким молотом гримає по черепу. Кажуть, що одна година »китайської краплі« навіть найсильнішу людину приводить до божевілля.

Погрози не здійснились, бо на найближчому допиті слідчий по-просту дав волю... чоботям і кулакам, а наприкінці заявив Нирці, що слідство закінчене.

— Чи хочеш щось ще додати до протоколу?

— Так — процідив крізь зуби Нирка. — Хочу скласти заяву.

— Ну, вот — усміхнувся енкаведист — нарешті промовив слово. Давай!...

— Хочу вам заявити як дуже ненавиджу вас, московську наволоч, соціялістичну »батьківщину« і вашого »батька« Сталіна. Хочу..

— Ах, ти, сукин син...

Решту доконали чоботи озвірілого слідчого.

Протокол справи Нирки і товаришів замкнено по плану...

*

Епілог? Нажаль, фільм з української дійсности не знає щасливого закінчення. Нирку судили й засудили в січні 1941 р. до розстрілу. Згодом замінили смерть на повільне конання в далекім Сибірі. Вивезли, чи замучили у Львові в червні 1941 р. — того ніхто не знає.

Мури совітських тюрем криють неодну жахливу таємницю. Стіни кабінетів слідчих неодну криваву трагедію розповіли б, як би могли промовити...

Вуд.

Як світлові зорі проходять

(ПРО ГЕРОЇКУ ЧАСІВ ТА ІСТОРИЧНІ АНАЛОГІЇ)

Живемо в епохальні неповторні часи. Розпадається давній світ під ударами нового — могутнього, замашного. Колись заздритимуть нам далекі нащадки, що ми були свідками й учасниками цих буремних часів. Заздритимуть ще більше, як наші батьки заздрили серед свого мирного, упорядкованого, часто нудного життя, голосній, блискучій, наполеонській добі. Наша доба перевищила наполеонську своїми далекосяглими змінами, переворотами, сензаційними воєнними перемогами й невдачами.

Твориться, формується нова історична доба. Зародилась вона під час світової війни. Ідейний зміст, напрямні та мету дають її націоналістичні рухи. Вони вже існують у всіх культурніших народів.

Доба, яка тепер западається в минуле, вірила м. ін., що великі історичні рухи оформлює маса, а надходять вони самі, як вислід розвитку громадянства. Доба, що тепер твориться, розуміє ці справи інакше: Громадянські рухи творить і оформлює одиниця, спираючись на добірну рухливу, карну меншість. Що воно так справді діється, можемо простежити не лиш на теперішних рухах і подіях, але й на тих, що прогомоніли на історичній арені.

Провідником нашого народу, людиною на дуже велику міру був Данило Романович, король Галицько-Волинської держави.

Під час його панування залила наш край монгольська повінь. Дрібні, розсварені наддніпрянські князівства впали під цим ударом і більше не піднеслися. Над Дніпром на руїнах нашої державности запанували дикі степовики.

Інакше було в Галицько-Волинській державі. Там цілі десятиліття боровся Данило з безприкладною енергією й завзяттям, щоб злучити під своєю владою цілу Гал.-Волинську державу, роздерту на частини по смерти його батька, славного князя Романа (1199—1205). Боровся з мадярами, поляками й охотниками спосеміж наших князів. Від хлоп'ячих літ гартувався він у тій боротьбі, одначе осягнув свою мету аж у 1237 р. — три роки перед татарською повінню.

Був він наймогутніший князь на всю Україну, все таки його держава не встоялась проти монгольської переваги. Повінь залила й її; міста, твердині, села лягли в руїнах і попелі. Та коли монголи відступили, Данило в короткому часі знову наладив державну організацію та на сторожі її цілости й ладу поставив свою сильну армію. Хоча мусів признати татарську зверхність, володів державою незалежно й усі сили звернув на підготову протитатарської війни. Він відбудував зруйновані твердині, зміцнив їх мури й вали, поглибив рови — та збудував ще нові. Сусідні держави старався з'єднати, як союзників для своєї великої мети — скинути татарську зверхність. Врешті литовці стали його союзниками. В усіх цих працях і стараннях вірно піддержувала його цінніша частина західньоукраїнського громадянства, головно провідна верства Волині, що все стояла непохитно при ньому від його дитячих літ.

Князь Данило розвинув також жваву дипломатичну діяльність. У ту пору, коли московські князі погодилися з татарською владою та покірно гнули шию перед кочівниками і доносили одні на одних до хана, щоб заслужити на його ласку, Данило старався спонукати західньо-европейських володарів до хрестоносного походу проти татар. Переговорював із Папою, щоб поставив такий похід проти невірних та обіцяв привести Західню Україну до релігійної унії з Римом. Він одержав від Папи королівську корону, але воєнної помочі з заходу не дістав. Це виявляє, як мало цікавилась західня Европа сходом,

як лиш небезпека не загрожувала їй безпосередньо. На цьому вона пізніше потерпіла.

У вирішальну хвилину не дописав також литовський союзник. Великий план короля Данила не здійснився; обережні монголи наказали йому під загрозою негайної війни розкинути укріплення його твердинь. Данило пережив це розчарування лише на короткий час. Галицько-Волинську державу передав він нащадкам простірно збільшену, сильну, суцільну, добре загосподаровану.

Король Данило належить до найвизначніших постатів нашої історії, він світить на всі пізніші віки прикладом незломної видержливости, кипучої діяльности, завзятої боротьби для великої мети, вмінням кермувати добре державою серед найважчих умовин. Його держава, яку він наново об'єднав і зорганізував, перетривала серед хапчивих, хижих сусідів ще ціле століття. Мало кому в нашій історії завдячуємо так багато, як йому.

В початках 19. століття скотився наш народ на саме дно неволі. Ще цариця Катерина скасувала останки прав, що лишились були з козацьких часів. Вищі верстви покинули наш народ, спольщились, або змосковщились. Наш селянин робив гірку панщину чужинцям на всіх просторах, де він жив. Він не бачив навіть дороги, якою вийти б із важкої неволі: він співав при невольницькій праці гірку пісню: »Нема в світі правди«.

В таку пору післала йому доля провідника, що показав йому шлях до кращої долі. Не був це войовник, бо війська ані державницької свідомости в нас не було; не був це політичний діяч, бо й для нього не було в нас тоді ґрунту; — був це геніяльний поет-пророк, що показав нам мету. Своє надхненне слово підтвердив ділом — своїм мученицьким життям.

Сто років минуло вже від тієї пори. Сто років уже триває нове змагання вибороти кращу долю нашому народові. Під впливом надхненного слова повстала нова провідна верства, що просвічала її гуртувала наш народ. І коли всі важкі кайдани, заборони й тюрми царської влади не вбили цього нового руху — то це заслуга Шевченкового слова. І коли провідна верства галицької України, по десятиліттях важкої впертої праці освідомила її згуртувала інтеліґенцію її селянство та почала творити інші, бракуючі верстви нації — то її вело Шевченкове слово. І коли врешті Наддніпрянська і Галицька Армія (1918—1920) піднесли прапор власної держави, та в його обороні застелили густо своїм і чужим трупом безмежні простори рідного краю — то вони виповнювали Шевченковий Заповіт. Підросло нове покоління, та й воно пішло в життя під тим же прапором.

З цього прикладу бачимо, що творцем великої історичної бурі може бути й мистець з геніяльною, переконливою силою слова.

У 1853. р. сталася на Тихому океані подія, що її наслідки дозріли вповні аж тепер, по 90 роках. Кілька воєнних кораблів Злучених Держав П. Ам. заїхали тоді в японські пристані та змусили Японію до торговельного договору зо З. Д. А. В найближчих роках зробила те саме Англія.

До тієї пори жила Японія в гордому відокремленні. Не допускала чужих кораблів до своїх берегів, не хотіла ніяких взаємин зі чужинцями — була самовистарчальна. Громадянам Японії не вільно було будувати великих, океанських кораблів.

Японці пробували виступити проти влізливих чужинців, одначе американські й англійські гармати скоро давали собі з ними раду. Чужинці бачили при тих нагодах японське безсилля. Вони накинули їй нові упокорюючі договори та почали вести себе, наче в африканській колонії.

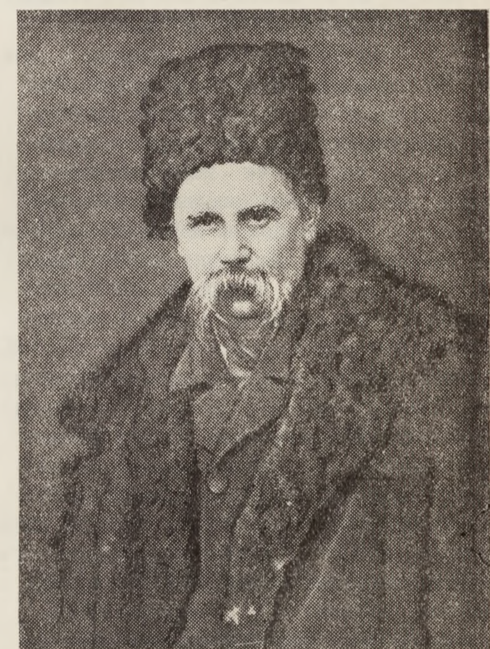
Японська аристократія — даймії — визначається провідницькими прикметами. Найдіяльніші споміж даймієв та споміж військової шляхти, самураїв, узяли тоді, в найважчу хвилину народнього життя, справу дальшої національної політики в свої руки. Вони післали до тодішніх світових столиць, Лондону, Парижа і Вашінгтону талановитих політиків, щоб студіювали й зрозуміли життя й політику провідних народів.

Ці обсерватори не скоро вернулися, зате принесли докладні звідомлення. В них найважніше було ствердження, що щоб побороти загрозливих білих влізливців, треба Японію змодернізувати. Змінити перестарілий февдальний лад на европейський зразок, зреформувати шкільництво, армію, створити фабричний промисл, торгівлю та перейняти від білих найсучаснішу техніку. Тоді Японія зможе змірятись із ними в боротьбі.

Це все найкращі з японської провідної верстви постановили виконати. З'єднали для своїх плянів молодого престолонаслідника, згуртували довкола нього всі свої війська, помогли йому загорнути всю владу в державі та повалили перестарілий февдальний лад.

Цісар — тенно — »нащадок богині сонця«, має в Японії безпримірний авторітет; його почитають і слухають, наче Бога. Спершись на це почитання завів він законодавчим шляхом такі далекосяглі зміни в житті свого народу, що другого подібного прикладу нема в історії. Не легко йшли ці зміни, та за кілька десятиліть зробилась Японія новочасною державою з фабриками, копальнями, закордонною торгівлею і з робітничим рухом, з модерним шкільництвом, залізницями, телефонами, електрифікацією і т. п. Її армія стала могутня, з найсильніших у світі, її флот став предметом всенародньої гордости. Честилюбні японці звільнилися від усіх упокорюючих договорів та сягнули по владу в прибережних краях азійського суходолу, де побили в 1905. р. царську Московщину.

Саме тепер почала Японія війну за владу над побережжями, островами суходолами південно-західньої частини Тихого океану. Вона перемагає своїх противників невпинно, на морю, суходолі та в повітрі — вона тепер на вершинах найбільшої могутности.

Де тайна цього скорого й блискучого успіху? — Японці найбільше з усіх на-

Мініятюри

1.

— А діти у вас є? — питає землемір.

— Були сини, та загинули в боях під Козятином.

— Коли?

— А як Україна була.

— Україна, дідусю, її тепер є. Була, є й буде!

— Де вона там є?

— Є, дідусю. Що вона тепер у ярмі, то колись вона те ярмо скине. Не все ж комуністам панувати!

— Дай Боже!

(»Новий Час«, ч. 217. 1937).

* Мініятюри — це коротенькі нариси, оповідання. Подаємо три такі мініятюри — виривки з різних передвоєнних українських видань.

2.

Прийшов Андрій. — Тату, каже, тепер ідемо воювати за Україну!

— За яку Україну?

А він підіймив шаблею груду землі та й каже:

— Оце Україна, а тут — і справив шаблею у груди — оту її кров. Землю нашу ідемо від ворога відбивати. Дайте мені, каже, білу сорочку, дайте чистої води, щоб я обмився тай — бувайте здорові!

— Сину — кажу. — Та є ще в мене менший від тебе, Іван. Бери і його на це діло, він дужий.

— Добре — каже, — тату, підемо оба!

— — — — — —

Старий молився:

Мати Божа! Ти дала одного Сина, а я двох...

Василь Стефаник.

(Оповідання: »Сини«).

3.

В недільний день зійшов легінь з гір. На верхах свою душу оставив. Там віддав її. Не сатані, а любові людей та Україні. І тією любовою повна кров його була.

Знав, що загибіль його землю заходить, мов злодій. Повінню котиться зло. Він вирубає зло, щоб воно щезло! Тоді Богородиця в золотих ризах усміхнеться. Христос дасть родючість землі, ліси будуть повні звірів, полонини овець. Не чужих, людських. Люди будуть співати веселі пісні. Золотом мостити долівки своїх церков. Груди жінок, молока повні, годуватимуть свої діти. Чужини не буде на його землі. **В. Тесар***

(»Обрії«, ч. 5. 1936).

* В. Тесар, псевдонім В. Ковальчука — здібного, молодого українського письменника й інсценізатора, що помер 3 місяці тому.

родів люблять свою батьківщину та слухають свого проводу. Вони здатні не лиш на найбільше геройство, але вміють також цілими десятиліттями пильно виконувати для своєї батьківщини важкі обов'язки. За це не бажають для себе нічого. Для японця батьківщина понад усе — не лиш у мові, але й на ділі.

Чи японські аристократи, даймії, скористали на тому, що їх край зевропейщився? Нічого. Навпаки, вони мусіли зректися влади над своїми князівствами та зійти на становище великих земельних власників. Чи скористала військова шляхта — самураї? Навпаки, дуже багато стратила, бо саму основу власного існування. У зреформованій державі створено військо на основі загального обов'язку військової служби — і вони стали непотрібні. Трохи їх принято до армії, трохи до державної управи; інші мусіли шукати собі заробітку. Чи скористало селянство? Також ні. Хоч воно дістало землю на власність, його становище погіршало, бо держава обложила їх великими податками, щоб мати гроші на фабрики, копальні, промисл, військо.

Скористала на тих реформах лише їхня батьківщина. Тепер вона поконує в війні американців і англійців.

Уміння японців жити для батьківщини й умирати для неї варте найбільшого признання й наслідування. — »Я хотів би ще десять разів приходити на світ, щоби я міг ще десять разів віддати своє життя для батьківщини« — сказав японський сотник, що між іншими зголосився виконати під час війни проти Московщини одне завдання, з якого не було вороття.

Самурай

Таких прикладів можна навести без ліку. Одначе не менш геройське є вміння японців жити і працювати з подивугідним самовідреченням для батьківщини. Старшини воєнного флоту зреклися були на низку років своєї платні, засудили себе на спартанське життя, щоб держава збудувала на ці кошти один воєнний корабель.

Амбіцією і метою японських студентів-хеміків були винаходи. Не, щоб стати славними, чи багатими, заглиблювалися вони з муравлиною пильністю в свої студії й досліди, — лише, щоб злегшити свому рідному краєві життя її боротьбу. В Японії мало власних сирівців, конечних для промислу, вона мусіла спроваджувати їх із чужих країв, де панували їх противники. Отож для неї була це велика полегша, особливо зогляду на можливість війни, якщо могла виробляти котрийсь сирівець штучно.

Вміють японці вмирати за свій рідний край, але вміють також краще, як другі, терпеливо, карно, безкорисно і без думки про славу для неї безупину працювати. Це вся тайна, як вона видобулася з небезпечного, розпучливого становища, це також тайна її росту на великодержаву та її теперішніх грімких, славних перемог над сильними ворогами. Її походу за опанування східньої Азії, Індонезії, Австралії.

Нема такого безвихідного становища, з якого великий і життєздатний нарід не міг би вибитись жертвенною, напруженою працею дисциплінованого, талановитого гурту, що тісно об'єднався біля свого провідника. Велика правда міститься в давніх, мудрих словах, що

Впасти може й великий народ, умерти лише нікчемний.

Мирон.

На варті

ІСТОРИЧНЕ ОПОВІДАННЯ

Було це в 1918 році в зимі. — оповідав мені український вояк Баб'як, родом з Підгір'я. В Києві йшли завзяті бої з червоними москалями. Українське військо під проводом отамана Петлюри обороняло Батьківщину перед ворогом. Українська державність не була ще закріплена. Москалі з того користали і наступали на Київ. Помагали їм місцеві москалі та жиди. Вони старалися повалити українську державу. Військові частини зі східної України не вдержували ворожого наступу, бо їх було небагато. Їм помагали Січові Стрільці, де було багато українців з Галичини.

Президент Центральної Ради Михайло Грушевський заки пішов по цілоденній важкій праці на заслужений нічний спочинок, наперед глядів, чи є на місці стійка Січових Стрільців.

Зима була гостра. Подули вітри і принесли з собою багато снігу. Та мимо того було в Києві гаряче. Йшла вулична боротьба, щоденна перестрілка з москалями. Ще вдень було досить тихо. А прийде ніч — то вже рух. Червоні наступали з Печерська на столицю. Здержувала їх вістка, що Київ боронять Січові Стрільці.

В нічній темряві суворо чорнів великий будинок арсеналу. Якраз на мене — оповідав Микола — прийшла черга йти на варту біля арсеналу. Там точилися бої, бо ворог намагався відбити його від українців.

У Києві живу я ще недавно і добре ще не освоївся. З передмість чутно густі постріли. А ще до того знялася така хуртовина, що божого світу не видно. В будинках вікна замкнені віконницями або світло загашене. А вартовий як бачить довкола світло, то йому відрадніше. І ворог не підкрадеться ближче. А так, серед непроглядної темряви йому ніяково, моторошно на душі.

Стою на варті, кріс готовий до пострілу. В таку темну ніч можуть кожної хвилини підкрастися до мене вороги й проколоти, заки я оглянусь — думаю собі. Ну, доведеться вмерти, то хоч добре, що за українську справу. Чи тут з москалями, чи там дома з поляками — все одно. Війна та й годі! Боротися треба, бо без боротьби немає життя...

Перед північчю ще погіршало на дворі. А постріли чути в дальших та недалеких вулицях. Часом обізветься сирена знад Дніпра.

Як тут витримати? Хто знає, доки мусітиму тут стояти — говорю нишком сам до себе. Це для розради, щоб не почуватися таким одиноким. Собака відірвався б, якби його тут прив'язали. Так ніяково, скучно й лячно. Нема ради. Наказ є наказ. Слухати — для нашого добра. Якби ворог забрав нам арсенал, то це була б велика втрата для Києва. Там повно зброї, амуніції, харчів для війська. Українець, — наказую собі сам — вчитися терпеливости й дисципліни. Придасться.

Студено мені. Ходжу п'ять кроків вперед, а потім назад вертаюся. Хоч в

будці безпечніше, бо заслонено. Сніжинки кружляли й сідали мені на ніс.

Наraз я відчув, що хтось наближається. Очима нічого не бачу, ні гомону, не чую. Насторожився. От тут буде мені амінь. Може це нічний напад на арсенал, щоби нас позбавити зброї? Арсенал — важна точка в столиці. Якби його відібрали червоні від українців... Ні, не дамо!! Не один вже напад відбили. Доки маю зброю, живим мене не візьме ворог.

Перейшов я кілька кроків і знову зупинився. Увесь заслухався в нічну тишу. Щоби хоч північ скоро минула... Тай по півночі може випогодиться й буде відрадніше.

Щось темне майнуло недалеко. Чи не тінь, чи людина? Боже, поможи мені! Україно, захисти мене! — зітхнув я тихо. Трохи мені прибуло відваги. Чого непокоїтися? На мій постріл прибіжать з вартівні стрільці на поміч. Спокійно. Це тільки одне, що то перша моя варта в такому важливому місці.

Випрямився і жду. Рукою міцно стиснув кріс, щоб переконатись, чи можу вжити зброї в потребі.

Хтось суне прямо на мене... Бачу невеличку постать, довгу солдатську шинелю, шапку на голові — а все грубо обліплене снігом.

Кричу по припису: — Стій, бо стріляю!

Мої слова дивно губляться, змовкають в завірюсі. Той задержався.

— Кличка? — питаю тихше.

— »Тисьмениця«.

Все впорядку. Свій! — думаю собі.

— Хто такий?

— Черговий старшина, — чую відповідь, — провірити варту.

— Хто на варті? — чую питання.

— Баб'як Микола.

Голос якийсь знайомий, наче рідний. Де я його чув? Чи не в будинку Української Центральної Ради, як там робив варту?

— Чи можу поспитати хто ви?

— Отаман Петлюра.

Мені стало радісно. Та враз кров вдарила в голову. Може не повинен був так гостро питати, хто йде?

Не обзиваюся, лише стою »струнко«.

— Ти звідціль?

— Ні, батьку Отамане! Я з Галичини.

— А звідки саме, бо я знаю Галичину?

— З українського Підгір'я!

— Брате! Таких синів дай Боже Україні якнайбільше. Тоді всі вороги нам не страшні. Браття Галичани — вірні сини Матері України. Обійшов я неодну

Наша тіловиховна традиція

З пам'ятників минулих століть, з пожовклих листків стародавніх літописів, що чудом збереглися до наших часів, промовляє до нас наше славне минуле...

І коли в Европі в її, сумерком забуття сповитій, давнині про деякі сучасні народи і згадки немає, то держава наших предків була вже славна і могутня. Була вирішальним чинником на Сході Европи, з яким рахувалися наймогутніші в ту епоху володарі, та силу якого поважали.

Підставою цеї сили та могутности були княжівські дружинники, прекрасно фізично виховані та загартовані в безнастанних боях з грізними сусідами. У вихованні молоді присвячувано тоді у нас велику вагу тілесній підготові, яка прямувала до вироблення меткости в орудуванні мечем, ратищем, луком та до скріплення видержливости в найтяжчих трудах і невигодах дружинного життя, себто спеку, холод, спрагу і біль. Самі князі, залишаючи своїм дітям заповіти, наказували вести просте дружинне життя, щоб кожної хвилини бути готовим і здібним стати на оборону кордонів Батьківщини.

Знов, як кинемо оком на добу Запорізької Січі, то тут теж помітимо, що ідея тілесної підготови серед козаків була широко розвинена. Вона була джерелом тієї сили, що довгі десятиліття зуміла держати в карбах хижацьких сусідів.

Боротьба навкулачки, до мистецтва доведене орудування шаблею, швидка їзда конем, врешті очайдушні виправи малими чайками на бурхливе Чорне море, це не абиякі спортові осяги, що про них нині з подивом згадуємо. В такій важкій школі виховане козацтво набувало тілесної справности та духової сили, якостей конечно потрібних для виконання великих завдань.

Перші крокування.

І коли тому 50 літ назад в Галичині основувалося перше руханкове товариство, то це не відірване від життя нове явище, але нав'язання до нашого славного минулого, коли то ідея тілесної підготови мала в народі важливу ролю. Хоча довгі роки закріпачення витиснули своє погубне п'ятно і притупили інстинкт самозбереження народу, все ж не дивлячись на труднощі перших піонерських починів, продовж не цілого чверть століття Галичину покрила густа сіть руханкових, руханково-пожежних та спортових товариств, що йдучи слідом інших культурних народів, вже за повітніми зразками, плекають тіловиховання в народі.

В час найкращого розквіту цього руху прийшла І-ша світова війна і всі ці надбання зовсім знищила.

Після великої трагедії визвольних змагань, гурток ентузіястів тіловиховання, яких доля зберегла від загибелі, підняли-ся продовжувати недокінчене діло. Знову почали виростати, як гриби після дощу, тіловиховні клітини. Серед невимовно важких умовин приходилося за б. Польщі вести працю в цій ділянці. Ще одно добре не зорганізовано, а вже приходив удар і все надбане пропадало. Треба було добре висилювати мізок і вишукувати різні, круті стежинки діяльности, щоб зберегти існування товариств. Це дуже шкідливо відбилося на всій тіловиховній роботі. Конечністю обставин постало кілька різних організацій (»Сокіл«, »Луг«, »Український Спортовий Союз«, »Орли«, »Каменярі«), поміж це існували окремі клуби, що ні до одної з названих організацій не належали, а підлягали прямо польським спортовим чинникам.

Кожна з наших тіловиховних організацій по-своєму розуміла тіловиховну ціль, різними дорогами прямувала до здійснення своїх завдань та різними методами послуговувалася. Були і суперечки між ними. Таке розбиття розпорошувало сили, не давало можливости вести пляново тіловиховну працю серед молоді, і утруднювало здобуття сильної матеріяльної основи для фінансування будівництва спортових споруд та утримання вишколеного інструкторського апарату для керування тіловиховним рухом.

Воєнні події, що останніми роками перекотилися через наші землі, далі упадок Польщі та 2-річне панування більшовиків знищили всі тіловиховні надбання. Не тільки не стало ні одного з передвоєнних тіловиховних товариств, чи спортових клубів, пропало багато надійної молоді і дуже проріділися кадри вишколених інструкторів, але навіть пропав і цей скромний дорібок тіловиховної літератури, що вийшла друком в Галичині.

І знову приходиться організувати українське тіловиховання від початків...

Вже нераз на протязі останнього 50-ліття розпочинали ми працю від основ. Все ж таки, хоч і цим разом ми втратили все, то попередній труд не залишився без сліду. У нас залишилися тіловиховна традиція та набутий досвід. І ця традиція, якої початки сягають прикри-

---

стійку. Важливі будинки. Там мали вартувати наші — і на деяких стійках я не застав нікого. А ви галичани — всі на своїх місцях, хоч вам це тяжко приходиться.

По цих словах поцілував мене в голову.

— Прощавай, сину. Йду далі.

— Батьку Отамане, — кажу. — Слухати наказу української влади — це найбільший обов'язок українця.

Отаман зник у пітьмі ночі.

Радісно докінчив я свою варту. Не боявся вже нічого на світі. Україна при мені.

Другого дня ми вигнали москалів за Дніпро.

Загартувався я в боях. Вже нудьгував, коли один день перейшов нам спокійно. Київ знаю, як себе самого.

Про мене не забули. Зі стрільця став я старшим стрільцем. А в стрілецькій казармі почуваю себе краще, ніж козак на Січі — докінчив своє оповідання.

Т. Бородач.

тої імлою забуття давнини, кличе до віднови нашого тіловиховного життя. А набутий досвід дозволить це тіловиховне життя збудувати скоріше та краще.

З хвилиною, коли Український Краєвий Комітет доручив секції тіловиховання зорганізувати на нашому терені ту важливу ділянку, то можна сказати з певністю, що знов оживе наш молодий організм, знов почнуться вправи, змагання, взаємне міряння сил, одним словом рух, що вирве молодь з кігтів зневіри та збереже від фізичного і духового нидіння.

Підпорядкування всієї справи фізичного виховання секції тіловиховання вже наперед усуне всяку розпорошеність і розбиття. Нашу діяльність мусить знаменувати тепер одностайність, плановість та ширший розмах. Зосередження матеріяльних засобів в одних руках дозволить проводити на ширшу мірку вишкільні курси, табори, удержувати потрібну кількість інструкторів і тренерів, видавати необхідну тіловиховну літературу та фінансувати будівництво спортових споруд.

Секція тіловиховання вже виготовила відповідні інструкції і незабаром приступить до організації українських тіловиховних гуртків та українських спортових клубів. При Окружних Комітетах і Повітових Делегатурах будуть призначені Субреференти Тіловиховання, що на свойому терені керуватимуть тіловиховним рухом згідно з одержаними від секції тіловиховання напрямними.

Треба лише побажати, щоб широкий загал української молоді пішов назустріч починам секції тіловиховання та, не зважаючи на всі труднощі і невигоди сучасних днів, щиро і з довірям вступав в члени українських тіловиховних гуртків, чи українських спортових клубів, де тілесними вправами скріплюватиме свої фізичні, духові і моральні вартості та буде вишколюватись на фізично-справних, чесних, відданих і працьовитих членів народу.

М. Тріль.

Читайте й передплачуйте журнал молодих

„ДОРОГА"

що виходить тепер у Львові.
Видавець: **Українське В-во Львів, Унгарнштрассе 21.**

Передплата:	річно	8 зол.
	піврічно	4 зол.
	окреме число	0.80 зол.

Книгарні, газетні кіоски, базарі просимо зголошуватись по числа до кольпортажу.

Молоді автори зголошуйте своє співробітництво!

З ПЛАСТОВОЇ ВЕСЕЛОСТИ

Як колись виходили на Маківку

22. липня 1928 р. Гора Маківка зеленіється ялицями. Пластуни »Лісові Чорти« на горі табором — саме покінчили віднову стрілецьких могил. Польська поліція стоїть на стежках довкруги гори. Появляються гурти прочан — поліція не пускає на гору. »Лісові Чорти« сходять вниз і пробують переговорів:

Пластун Кравченко: Прошу — покажіть заборону!

Комісар поліції: Нє пуще і тиле!

Пл. Файгель: Алеж це безправство!

Комісар: Я з панем нє муве!

Пл. Янкель: (впадає в удаваний гнів, кидається в напрямі до поліції, пластуни його здержують).

„Лісові Чорти" на Маківці.

Пл. Янкель: (кричить захриплим від люті голосом) — Пустіть, нехай візьмуть мене до арешту!

(Робиться замішання, користуючись з цього гуртки прочан непомітно переходять смерічками на гору).

Пл. Рибачек (дуже флегматично до комісара): Чи маю його тримати? Готов ще щось собі злого зробити!

Пл. Пік (із солодкою усмішкою до комісара): Не бійтесь, пане, він вас так страшить. На ділі він — зовсім нешкідливий філософ, ще й до того поет!

Пл. Батько Ісаїв (перед комісарем та із суворо-професорською міною починає виклад): Я є історик і конституцію знаю на пам'ять. Ви, пане, комісаре, не маєте права вільних громадян зупиняти... (далі довго і терпеливо, мов дитині лекцію читає, а в міжчасі щораз більше і більше прочан проходить на гору).

Комісар (вкінці перериває): Мувілем, же з панем нє муве!

Пл. Пік (робить до пластової братії »око«, а до комісара таємничо): Ваша правда, пане надкомісар, — та якби ви були ласкаві і дали мені п'ять хвилин на інтерв'ю... Є речі цікаві... не для всіх... Я може її доказав би вам, що ви помиляєтесь...

Комісар (підозріло та мимохіть зацікавлено): Гм, гм, моґе з панем порозмавяць...

(Відходять обидва на бік. Рівночасно пластуни вмішуються між поліцаїв. Ще більше замішання. Пл. Моріц, пл. Вупа та інші скоренько переводять молодняками більшість прочан, що з долу підходять. Пік з комісарем дискутують і дискутують... З долу підходить все більша і більша товпа прочан. Їхня постава стає чимраз то більш рішуча, а то й зухвала. Врешті пл. Шанько підбігає до товпи прочан, пластунів і поліцаїв і впевнено заявляє):

Пл. Шанько: Проходьте всі швидко — вже є дозвіл!

І. Старший прочанин: Справді? Бо знаєте, в мене є сім'я...

ІІ. Сташий прочанин (посол): А на мене виборці ждуть...

Пластуни кричать радісно: — Є дозвіл! Є дозвіл!

Прочани натискають. Поліція зніяковіла, не знає, що робити, дивиться пасивно. Пік і комісар все себе переконують. Нарешті комісар помічає, що діється.

Комісар (в розпуці): Алеж оні вшисци юж на ґуже! (кидається бігом за прочанами та вже пізно: гора стрімка, а комісар важкий).

Пл. Пік (дуже спочутливо): Ах, справді! Як мені прикро! Як той час швидко втікає... А так було мило балакати...

Комісар (засапаний пристає): А том спаталашил!

Пл. Пік: Ну що ж я пораджу! Відходьмо! Фамілія — гусаком!

(Пластуни швидко відходять. На знак погорди волочуть одною ногою усі разом, а найнижчий ростом — Хвостик — показує дулю...)

За хвилину Маківка святочно оживає.

А.

ЗІ ЩОДЕННИКА

(Жмеринка — Київ — Львів)

26. III. 1940.
Жмеринка—Винниця.

...Глуха ніч. Довжезний поїзд суне черепашним ходом. Вікна ваґона щільно заслонені занавісами. Навколо темрява. А так хотілось би вп'ялити в неї очі. Відчуваю, що недалеко Збруч... Присуваюся зі своєї високої причі до стіни й відгортаю беріжок заслони.

Сіро. Лише де-не-де просувається крізь мряку вогник. Правдоподібно стація. Ваґон колихається заєдно повільним ритмом. Несподівано ясніє. Хтось шарпає клямку й гримає п'ястуком у шибу.

— Аткрівай!

На хвилину забуваю про нещасну річку. Прикордонники перевіряють перепустки, після чого світло знову гасне. Зникають немилі постаті зі штиками. Метушня у сусідньому ваґоні...

Далеко на сході перші проблески світанку. Крізь щілинку щораз виразніше бачу мури залізничого будинку. Паротяг сопе, задихується. Поволі зникають семафорні огники; в імлі видніються сіряві контури горбів. Грубий свист.

Серце стрепенулося. Колеса дуднять на мостових рейках. Маленька річка Збруч!... Сум опутує душу. Мигнуло світельце й міст за нами.

Зворушення уступає місце вірі в призначення. Хочу якнайшвидше бути у центрі Обітованої Землі. Нетерпеливість зростає; поїзд не поспішає, лізе слимаком...

Київ, 27. III. 1940.

...Сумніваюся, чи хто зрозуміє вповні, до якої міри сягає сила чару Золотоверхого. Він опановує думки, всевладно захоплює мізок. Мов у сні перебігаю його вулиці, розкішно віддаю себе діянню величі історичних пам'яток. Забуваю про мерзотну червону дійсність.

А часом опам'ятають. Не можна жити мріями. Треба пізнати все, що довкола, розглянути. Світлими очима подивитися на цих людей. Вглянути в глибінь їхніх душ.

Київ, 8. IV. 1940.

...Нікому не буде дивно, що мене тягне передусім до молоді. Багато »тамошніх« було вже під той час у нашій Академічній Гімназії. Все таки цікаво зустріти їх так, як вони в себе живуть.

За посередниками не треба довго шукати. Вони самі зголошуються перші.

— Хочете познайомитись із нашими реб'ятами?

— Дуже радо. Мене цікавлять головно вищі кляси середніх шкіл.

— Канєшно! Ну, а ви підете скарєє поглянуть в русску школу, ілі в українську?

(Бачу, що мій співбесідник не дуже міцний в знаннях української мови).

— Очевидно, що в українську.

(Помічаю маленьке здивування).

— Ну, правильно. Так каторую школу вибіраєте? Центральную, ілі на окраїнах города?

— Хай буде на передмісті.

— Харашо. Так вазьмем средною школу № 71 при заводе »Більшовик«.

Функцію провідника перебирає цим разом кремезний українець.

Швидко мчить чотириособова »Емка« по Брест-литовському шосе. Заїжджаємо під новий будинок школи. Входжу в директорську кімнату. Познайомлююсь із директоркою та учителями.

— Коваленко звуся. Дуже рада вам, ви перший у нас гість зі Львова. Це дуже добре; нав'яжемо зв'язки із вашою школою. Ходімо по клясах.

Оглядаю шкільні приміщення. Безліч портретів, лозунгів, стінгазет. До цього привик я вже у Львові. Простора фізкультурна заля. Всюди холодно. Директорка вияснює, що з вугіллям дуже »плохо«.

Затримуюся у 8-му клясі, щоб послухати лекцію з географії. Особливо вразило мене те, що й в лекції з географії так багато учитель говорить про »радянський патріотизм«.

На перерві починаю розмову з учнями. Гаряче мені. Навколо мене тиснуться москалики, жидинята, засипаючи мене »вопросами«.

— Работают лі у вас церкви?

— Ага! Так от у яке »миле« товариство! — подумав.

Час від часу заговорить хтось чистішою мовою. Дехто виявляє зацікавлення... моїм годинником та одежею.

Намагаюся зійти на інші теми. Оповідаю про наше важке життя за часу Польщі. А вони все »давай за своє«:

— А много у вас било кеьондзов і націоналістов?

Піт виступає на чолі. Питаю себе: хто з них пішов би тепер під Крути?... Чи нема вже справжніх українських юнаків?

Мушу свій язик добре тримати, щоб не сказати чогось забагато. Між ними є українці й українки! Пізнаю їх по сумних очах. Я переконаний: вони хочуть налихатися від мене тим незіпсутим західноукраїнським духом. Вони виховані без Бога й без Батьківщини. Їх язики зв'язані. Вони знають мало правди. Їх душі страждають. Але це терпіння пхне їх колись на світліший шлях!

Подав я їм адресу нашої гімназії і попращався.

Львів, 20. IV. 1940.

...„Ти був здивований тим, що у нас учні розмовляють українською мовою. Адже це у нас звичайне явище, і вам, як таким, що не мали змоги говорити рідньою мовою, безумовно буде дивно"...

Фрагмент з листа київських учнів. Як незрозуміло звучать ці слова. Так воно виглядає на папері, а в дійсності...

Нещасні брати! Перевернено у ваших головах усе навиворіт. Коли б тільки надійшла зміна умовин, ми прийдемо Вам з поміччю. Виликуємо Вас з червоної прокази. Я переконаний: ви опритомнієте з цього похмілля. Прозрінуть очі, розв'яжуться язики! Пропаде проклятий шаблон.

Володимир Дніпровий.

О. Гай.

В 1933 РОЦІ

Іду селом... і очі плачуть,
Як в того лірника-сліпця,
Що світу білого не бачить,
Що вже не вимовить слівця.
І в мене ллються, як в сліпого,
Криваві сльози із очей,
Бо вже не впізнаю людей
І рідного села свойого...
Хіба, хіба ж це те село,
Що буйним хмелем квітувало,
Що чебрицем п'янким цвіло,
І у любистку потопало?
Що з озолочених дворів
Лились дзвінкі і любі співи
І на листочках яворів
До ранку синього бриніли?
Чи те село, коли смерком
Свою дитину мати брала
І в тихім щасті напувала
Густим і теплим молоком?
Ні, ні! Не те, не те.
Не те село, що я покинув...
Село моє, село святе
Лягло у чорну домовину,
Не приблукає навіть звір
Із лісу темного до нього,
Не потече вогню ясного
Із сонця місяця і зір,
Бо люди в цьому царстві тьми
Живе і мертве поз'їдали.
Тепер полюють за людьми,
Які ще трупами не впали...

1933—1934 рр.

З нашого життя

Срібний іней — і зелені смереки,
Чисте, морозне повітря гір, —
Крізь нього видно верхи далекі,
Сніжний, безкраїй простір.
Тихо й поважно на білім склоні
Стрункі та горді ялиці стоять,
Тисячним блиском граючи в сонці,
Тихенько вітки тріщать.
Імла сріблиста верхи залила —
Величний, таємний природи чар —
Дух зими, лісу розпростер крила,
А гори пнуться до хмар.
Нагло чар зник і пропала задума,
У зими царство вдерлось життя:
Десь дзвенить голос, як срібна струна,
Зломилась гілка суха.
І стрепенулись ялиці зелені: —
Вчули безжурний, молодий сміх, —
З гори злітають постаті темні,
А з ними сонце — і сніг. С - - к

В ЦАРСТВІ ЗИМИ

Горби Розточа, як розбурхане море, покриті білим пухом-снігом іскряться в раннім сонці.

Воно ж сходить, як променистий бог перемоги життя. Сріблить і золотить та самоцвітами веселки прибирає терени цариці Зими; рожевим відблеском розсвічує темні, фіолетні яруги і темнозелені рямки соснових борів, а ледяні соплі на білих берізках блищать і міняться, як намисто.

Дрижить і міниться тиша в кришталевій свіжості повітря. Закляте в мертвеччині ледяне царство жде пробудителя. — Сонячні промені добираються і до низьких хат на Провалі, залітають в малі віконця, з подивом оглядають чудовоніжні мережки й дивовижні квіточки, які вспів старий сивий дід-Мороз за ніч змережати.

Немов на цей знак роздзвонюється з-поміж хат сріблистий звук сурми. З маленьких хатинок, неначе приліплених до нависів ярів, вилітають якісь темні постаті. Скоро зближаються — здалека видно тільки їхні чудово гармонійні і пливкі рухи. Немов на крилах летять! Цеж пластуни-лещетарі, цеж перший Пластовий Зимовий Табір!

І дивним-дивом не вносять вони ніякого непорозуміння, ні замішання в кришталеве царство Зими — вони наче доповнюють його, такі ж самі свіжі, радісні й молоді.

На широкій поляні, обрамованій лісом і ярами, стають в довгий ряд. На ледяний обеліск застромлюють прапор. (Втішився вітер: є чим лопотіти!). Звіт, короткі накази й усі поділені на гуртки, розпливаються на далекі узбіччя горбовин.

— Ви бачили, як вправляються в льоті молоді соколи й орли? Ви бачили, як їх рухи, спочатку невмілі, переміняються в пливкий льот, широкий і замашний?

Так, так само наші пластуни вправляються на узбіччях Провалі і Папа.

Білий сніг іскриться й міниться. Веселий, радісний гомін, як клич молодих орлів, дзвенить в прозорім повітрі.

Аж старий, сивовусий дід-Мороз дивується, хто це посмів вдертися в його ледяне царство і сміхом та гомоном проломити мертву тишу? Хіба з живих ніхто не зважиться на це! Та ж нині нічччю столітні дуби з гуком стрілен тріскали й розколювалися, серни й зайці замерзали, чорні тетереви з-під твердої снігової кори видістатися не могли — все це під його ледяним подихом! Темним бором і холодним полем гроза й смерть ішла! А люди сидять тепер по темних хатах і не показуються — хто ж це може бути?

»То Пластуни, Пластуни« — відповідає йому пекучий вітер диким посвистом — »я їх добре знаю, їх і ти не злякаєш!«

»Пластуни, Пластуни їдуть!« — повторюють за вітром селяни, виглядаючи з-поза замерзлих вікон, а малі хлопці пускаються їх доганяти на саночках. Не доженуть!

Дехто пробує робити лещати із старих копаниць, а всі вже в пластунів бавляться!

Та вони тим не журяться, вони знають, що як вже наїздяться пластуни по полях і горбах, як змучаться цілоденними вправами і прогулянками, як почервоніє сніг, мов кров від останніх промінів заходячого сонця, а зимова ніч засвітить вовчими очима — то прилетять ці пластуни під їх низькі стріхи, снігом присипані, а разом з ними залетить промінь: слово розради й свідомости. Залетить і спів рідний і сміх веселий і забудуться злидні й нужда, сірий будень заміниться в радісне свято. А по собі лишать пам'ять добру й віру свіжу, що разом з ними прилетить нове життя, що »Наші вернуться«...

Пізнім вечором засядуть пластуни довкола огнища, розпаленого із грубих полін на кам'янім припічку, слухати кривавої казки, свіжої ще казки про хресну дорогу визволення... Застигнуть в мовчанці — а як скінчиться спомин, всі ждатимуть тихо: чи не відчиняться двері, чи не попросить захисту засніжена, бліда постать Січового Стрільця в подертім, сірім плащі з крісом в закостенілих руках, така знеможена боями й трудами нелюдськими, а така грізна й лицарська!... «

Пов'яжеться сміх з повагою, змішаються сумні стрілецькі пісні з веселими пластовими. Задзвенять золотим гомоном брязкоту мечів об срібні царгородські ворота...

. І тихо думка виросте: які пісні ще ми зложимо? Які думки ми створимо?

Вилетять з темної хати, здається, кожний іскорку зі спільної ватри забрав. На дворі мороз скрипить під лещатами. Небо засіяне іскорками-зірками, немов відбивається на землі міріядами мінливих снігових кришталів. З далекої півночі пересилає блідий привіт полярна зоря.

Тихий спів, молитва й усі роз'їжджаються по хатах-домівках, зникають, як темні тіні, лиш за ними сріблисті лінії-сліди лещат блищать. Звук вечірньої сурми мішається з перлистим подзвоном дзвіночків при санях: хтось далеко їде.

А може це сивовусий дід-Мороз об'їздить білогривими кіньми своє царство? Д.

З ТАБОРІВ

ЗИМОВИЙ ЮНАЦЬКИЙ ТАБІР БРЮХОВИЧІ 1942.

Прямо не пізнаєш краєвиду добре знаного тобі з літа 1941 року. Довкола біло, аж за очі хапає. Глибокий сніг рипить під ногами. Свіжий вітерець пригадує, що тут володіє мороз. І от перед тобою на горбику гарний намет. Трохи далі бачиш замерзлий ставок; це було знамените місце прохолоди учасників літнього Юнацького Табору.

Блукаєш порожніми кімнатами партеру. Врешті чуєш за одними дверми гамір. Відчиняєш двері і опиняєшся в теплій таборовій обстановці. Учасники саме з командантом на гутірці. Свисток обозного. Усі зриваються з тісно уставлених ліжок, лаштуються в дві лаві перед маштом. Перший повоєнний зимовий табір, що налічує 17 чоловік, стає до почесного звіту перед Керівником Відділу Молоді у Краєвому Комітеті, проф. Сев. Левицьким.

Між учасниками бачимо знайомих з брюховицького літнього табору, але й не бракує тут представників провінції. На наказ керівника відділу молоді таборовики збираються знову у гутірковій кімнаті. Треба ж з ними поговорити, докладніш пізнати їхнє життя. Командант табору проф. Т. Білостоцький і обозний С. Цибрух чимало натрудилися заки підготовили, що було потрібне для зимового таборування. У воєнних умовах ще й до того серед сильного морозу улаштено ніким не замешкалий будинок до вжитку. Багато роботи мали тут і самі таборовики. Спочатку мусіли спати досить примітивно, важко було й з апровізацією, але по кількох днях заведено прегарний порядок. Цьому дуже допомогли учасниці жіночого табору, що містився теж у тому будинку. Дякуючи енергійній діяльності начальника кухні З. Чайковського, інтенданта О. Подолинського та керівника господарством Р. Савицького, таборовики не мали причини до якогопебудь невдоволення. Тепла, вигідна обстановка, добрі харчі — найкраща забезпека перед химерами цьогорічної воєнної зими. Справжньою душею табору був його командант.

Учасники встають рано о 7.30. Руханка на снігу, миття напівзамерзлою водою на веранді — початок емоцій таборового дня. По впорядкуванні обох житлових кімнат (одної на партері, другої на поверсі) о год. 8.30 молитва, піднесення прапору (хорунжий П. Гілевич) і ранішній звіт. Накази зачитує З. Чайковський. Снідапок о 9 год. Інтендант нераз діставав навіть молоко. По сніданні ріжемо дрова. Потім відбуваються фізичні зайняття: працюють гуртки, вивчаємо картознавство. В 11.30 другий сніданок. Потім зимовий спорт (інстр. Р. Желізко); вже надходить час обідати (год. 13.30). По обіді відпочинок і дальші зайняття. (Спів, гутірка, тощо). О 16.30 підвечірок, знову корисне навчання й вечеря о 19 год. Нічна тиша від год. 21-ої.

У неділі й свята табір бере участь в Богослуженні на Лучках, або на Гамульці. Напричуд гарно вдався Щедрий Вечір з ялинкою та спільною вечерею з жіночим табором.

Учасники табору поділені на два гуртки. Чергує щодня один з учасників.

Серед дружньої гутірки до таборовиків промовив проф. Сев. Левицький. Він в коротких словах з'ясував завдання молоді, зокрема таборовиків. Від імені редакції »Дороги« звернувся до них інж. Пясецький.

Таборовики жаліють, що кінчається таборова десятиденка (16. I. — 26. I.), бо так зжилися зі собою, так гарно провели цей час. І що найважніше: табір був для них взірцем національної єдности.

Перед маштом дволава. Керівник дякує командантові, обозному й учасникам за скромний, але для нас незвичайно цінний труд.

— — — — — —

Перед тобою ясний брюховицький краєвид, оповитий

срібним снігом, і цей будинок над замерзлим ставком. Синонім сповненого обов'язку. Повертаєшся до львівських мурів з переконанням: наші юнаки не знають перешкод!

ЮМТ.

РАНОК У ТАБОРІ

— Тра-а-а!

Рання сурма.

В кімнаті почувся невиразний муркіт. За хвилину щось порушилося під ковдрою і обережно виставило кінчик носа.

— Бррр! Холодно. (І хто б думав, що в «таких» Брюховичах так буде холодно).

Вбігла чергова, завинена в купу своїх і несвоїх светерів і плащів, а на самім вершечку — гордо — сурма. Символ її одноденної влади.

— Вставати! За 5 хв. руханка!

— Що-о-о??!

Вискакували з-під ковдер і в якнайскоршім темпі втягали руханкові штанці. За хвилину сурма. Збірка — і весь табір вибігає гусаком перед фіртку на »площу«, посипану чатинням і шишками. Біжимо навколо — раз, два, раз, два! — Над нами приязно шумлять високі сосни. Марудери добігають, одягаючи по дорозі блюзки і пантофлі. Стають у кінець.

О! Як тепло нараз зробилося! Вправді температура не дуже піднеслася, зате руханка найвиразніше робить чуда.

По руханці всі з великим галасом і шумом біжать вмиватися. Юрбою облягають маленьку вмивальню. Щасливці, яким удалося обмити (бо наша умивальня лиш шостиособова), біжать чим скорше до кімнат робити порядок. Перед »білою хаткою« велика черга (знак часу!). Лиш хто вже закінчив всі роботи, може собі дозволити там почекати.

В кімнатах іде гарячкова праця. Одні стелять ліжка, інші чистять черевики, напружено думаючи, де могла дітися скарпетка. У першій кімнаті третього гуртка йде оживлена дискусія, хто має сьогодні замітати, і, разом з тим вистарати мітлу. Врешті жертвою падає, як звичайно, Іванка, що з подиву-гідною терпеливістю щоденно приносить чудові мітли зі смеречини, які менш господарна братія завжди десь утратить.

Врешті в кімнаті поприбирано і мешканці її беруться до найтяжчої праці — чесання. (Майже всіх їх вдома мама че-

сала). Як на злість всі мають коси. Починається серія стогонів і нарікань. Здепервовапа Віра виривае собі цілі жмути волосся.

— Ох, Боже! — стогне Дарка. — Світ кінчиться з моєю головою.

Марта спішить на поміч і закінчує операцію. Вже найвищий час, бо чергова трубить на молитву.

...Табор стоїть у дворяці. Дзвінкими голосами співає молитву — Отче наш. За хвилину на високій щоглі підноситься маєстатично жовто-блакитний прапор. П'ятдесят пар очей стежить за ним з гордістю. В небо вдаряє могутньо національний гимн.

...Падуть слова наказу. Чергові — вчорашня і сьогоднішня, — стають до звіту.

Вкінці пані комапдант і обозна пішли оглядати кімнати. Вертаються з горнятком, яке чомусь було під подушкою, і загальними доганами про порядок.

По молитві в кімнатах чути пожвавлений стук ложок та їдунок і веселі голоси. Таборовички нетерпеливо очікують снідання.

Вкінці чергова грає три довгі. Фас!! Які чудові звуки! Кращих не можна собі уявити! Ще хвилина — і ми всі, калатаючи ложками до їдунок і співаючи славну »Чорну куру«, доходимо до нашої мети — кухні в хлоп'ячім таборі. Хлопці вже здалека верещать: »Трамвай!« (Ця образлива назва походить від сурми нашої черговсї). Чергова з ображею міною вдає, що не чує. Врешті наш табір дістає снідання: »люра« (чай з молоком) і велетенські пайки хліба. Все це вмить зникає в бездонних таборових шлунках. Лише марудерія годує пншком Люкса (між іншими теж дехто з Булави!)

Незадовго вертаємось назад до табору. Гуртки розходяться на навчання. Веселий, працьовитий таборовий день почався.

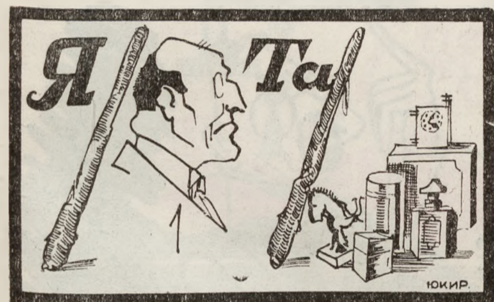
С- -к.

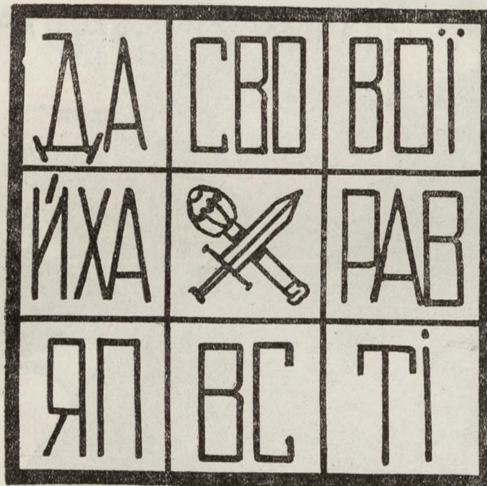
1. В ужиттю при виборах і при похороні.
2. Мають це китайці, дівчата і смерть.
3. Суроґат (ерзац) хусточки до носа.
4. Кочовничий нарід, який сидить в печінках жидам і англійцям.
5. Звірятко, про яке згадували запорожці, пишучи лист до султана.
6. Інакше мешкання бідака.
7. Найдрібніща складова частина кожного тіла.

Ребус ч. 3.

Ребус ч. 1.

Слідом шахового коника відчитати вірш Т. Шевченка.

За влучне розв'язання ребусів і загадок, яке треба надіслати на адресу Редакції до кінця б. м., призначено до вильосування книжкові премії.

Ребус ч. 2.

МИНУЛЕ НА ВЕСЕЛО

»Товариші піонери! Я вам говорив і ще раз скажу, що по совітському закону не вільно бити менших за себе, бо як щось подібного запримічу, то виб'ю морду так, що він буде збирати зуби при допомозі побільшаючого скла«.

Від Редакції

ЗАЯВА

З місяцем лютнем ц. р. перестав я бути начальним і відповідальним редактором журналу „ДОРОГА“.

Богдан Гошовський.

Краків-Львів, лютень 1942.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У вірші С. Гординського (1. число „Дороги“ з 1942 р. за січень — краківське видання) появилося декілька друкарських помилок, які зовсім деформують зміст вірша. Тому просимо справити:

Роздертим рукавом кривавий пил подій — а не тяг подій.

І — в час, як кільчиться вже в скибах правда-мста — а не кінчиться.

І в останньому рядку:

стиснуті уста — а не стискуті

КАМ'ЯНА СОКИРА

В цьому числі перериваємо друк дальших розділів „Кам'яної сокири“ тому, що наші нові читачі з Галичини не знають її початку. „Кам'яна сокира“ появиться незабаром в цілості, окремою книжечкою.

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. **Появляється** 1-шого кожного місяця. **Видає** „Українське В-во“, Краків-Львів, Унгарнштр. 21. Тел. 233-23 — За редакцію відповідає: Проф. **Северин Левицький**. — Передплата: річно 8.— зл., піврічно 4.— зл **Поодиноке число 80 сот.** — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 500 зл., 1/2 сторінки 280 зл., 1/4 сторінки 150 зл., 1/8 сторінки 80 зл. Львів, — 8 Друкарня, Агорнштр. 15, (Зіморовича 15). Тел. 222-81. — Ukrainische Monatsschrift „DOROHA“ (der Weg) Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. – Druckerei 8, Ahornstrasse 15.